

WPLYW MIĘDZYNARODOWYCH TRANSFERÓW TRENERSKICH NA WYNIKI NARODOWEJ REPREZENTACJI ANGLII W PIŁCE NOŻNEJ

Jednym z najbardziej rozpowszechnionych procesów społecznych we współczesnym świecie jest globalizacja. To wielowymiarowe zjawisko zachodzące na płaszczyźnie ekonomicznej, społecznej i kulturowej, powodujące „zacieśnienie stosunków i wzrost współzależności w skali świata”¹ oraz tworzenie jednej uniwersalnej wspólnoty², jest obecnie szczególnie widoczne i intensywne w sporcie. Procesy zachodzą tu głównie w wymiarze ekonomicznym i kulturowym. Obszarami gdzie ekonomiczne procesy globalizacyjne są najbardziej widoczne są sponsoring, produkcja sportowego sprzętu i odzieży sportowej oraz przede wszystkim rynek pracy.

Proces globalizacji rynku pracy polega na migracji najzdolniejszych sportowców i znakomitych szkoleniowców z jednych państw do innych. Te praktyki są szczególnie rozpowszechnione w najpopularniejszym sporcie świata – piłce nożnej. Wiele klubów zatrudnia wybitnych zawodników i trenerów spoza granic kraju aby zwiększyć szanse na osiągnięcie sukcesu. Dotyczy to także reprezentacji narodowych, które coraz częściej zatrudniają obcokrajowców na stanowiskach selekcjonerów. Powszechne staje się również posiadanie w składach graczy pochodzących z innych państw, którzy po uzyskaniu obywatelstwa danego kraju uzyskują możliwość występu w jego barwach narodowych w międzypaństwowych meczach i rozgrywkach. Takie praktyki są obecnie rozpowszechnione w wielu państwach. Nie ominęły także uznawanej za ojczyznę i kolebkę piłki nożnej Anglii. W ostatnich 10 latach kraj ten, w którym futbol traktowany jest niemalże jak świętość, a reprezentacja narodowa jest uwielbiana, uległ trendom panującym wtedy, jak również i obecnie w świecie futbolu, zatrudniając dwóch selekcjonerów z zagranicy. W latach 2001-2006 angielską kadrę prowadził Szwed Sven-Göran Eriksson, który doprowadził ją do ćwierćfinału dwukrotnie mistrzostw świata i raz Europy.

---

1 A. Giddens (2006) *Socjologia*, Warszawa, PWN.

2 R. Robertson (1992) *Globalization: Social Theory and Global Culture*, Londyn, Sage Publications Ltd.

Obecnie pracuje z nią Włoch Fabio Capello, pod którego wodzą dotarła ona do 1/8 finału mundialu w RPA w 2010 roku.

Narodowa reprezentacja Anglii w piłce nożnej od dawna uznawana jest za jedną z najlepszych na świecie. Kraj ten posiada wielu znakomitych piłkarzy grających w czołowych klubach europejskich osiągających z nimi sukcesy, od lat jednak nie potrafi potwierdzić swojej pozycji uczestnicząc w rozgrywkach międzypaństwowych. Mimo, że awans do ważnych imprez sportowych przychodzi im zazwyczaj bez większych kłopotów, a na turniejach często stawiani są w roli faworytów, zwykle odpadają już w 1/8 lub 1/4 finału mistrzostw świata i Europy. Na reprezentacji Anglii ciąży wielka presja, aby powtórzyć sukces z 1966 roku i ponownie zdobyć Puchar Świata. W centrum uwagi znajduje się przede wszystkim selekcjoner kadry, którego funkcja jest jedną z najbardziej odpowiedzialnych w całym kraju. W razie niepowodzeń i porażki spotyka się on z ogromną krytyką mediów oraz społeczeństwa. Szczególnie ostro krytykowanymi byli w ostatnich latach dwaj obcokrajowcy, Sven-Göran Eriksson, oraz Fabio Capello. Już sama decyzja o zatrudnieniu ich przez Angielski Związek Piłki Nożnej wzbudziła wiele kontrowersji na Wyspach Brytyjskich. Wielu kibiców nie mogło pogodzić się z faktem, iż reprezentację ojczyzny futbolu – Anglii poprowadzi „ktoś z zewnątrz” W związku z coraz częściej pojawiającymi się głosami, że obaj zagraniczni szkoleniowcy są jednymi z najgorszych w historii angielskiej kadry, celem niniejszej pracy jest poznanie tego, jaki naprawdę wpływ mieli Sven-Göran oraz Fabio Capello na jej wyniki.

Materiałem badawczym w niniejszej pracy były dane uzyskane z podręczników, książek oraz publikacji elektronicznych. Skorzystano z danych, statystyk oraz informacji dotyczących reprezentacji Anglii w piłce nożnej zamieszczonych na stronach internetowych, m.in. Angielskiego Związku Piłki Nożnej. W analizie danych wykorzystano metody indukcyjną oraz dedukcyjną.

Wyniki

Piłkarska reprezentacja Anglii określana jest mianem najstarszej w historii piłki nożnej oraz uważana za pioniera międzynarodowych rozgrywek. W swojej ponad 130 letniej historii zagrała oficjalnie 892 mecze³, w których odniosła 506 zwycięstw, 213 razy remisowała oraz 171 razy doznała goryczy porażki. Dwa spotkania – z Argentyną 17 maja 1953 r. oraz 15 lutego 1995 r. z Irlandią nie zostały dokończone, pierwszy z nich ze względu na złe warunki atmosferyczne, a drugi z powodu zamieszek na stadionie w Dublinie⁴. Od 1946 roku kierowana jest przez selekcjonera. Wyboru na to stanowisko doko-

³ Stan na 12 października 2010.

⁴[http://www.englandstats.com/oppreport.php?oppid= \(17.10.2010\);](http://www.englandstats.com/oppreport.php?oppid= (17.10.2010);) [http://www.myfootballfacts.com/EnglandRecord1872-2009.html \(17.10.2010\).](http://www.myfootballfacts.com/EnglandRecord1872-2009.html (17.10.2010).)

nuje angielska federacja piłkarska, która wcześniej odpowiadała za selekcję zawodników⁵.

Kadra Anglii prowadzona była jak dotąd przez 15 szkoleniowców, z których 13 pochodziło z Wysp Brytyjskich, a dwóch z zagranicy – ze Szwecji oraz Włoch. Trzech z nich – Peter Taylor, Howard Wilkinson oraz Joe Mercer pełniło tę funkcję tymczasowo⁶, odpowiednio w jednym, dwóch i siedmiu spotkaniach. Obecnie selekcjonerem jest Włoch Fabio Capello⁷ Tabela nr 1 przedstawia wszystkich szkoleniowców, którzy prowadzili reprezentację Anglii w piłce nożnej od 1946 roku.

Tabela 1. Szkoleniowcy piłkarskiej reprezentacji Anglii

	Trener	Narodowość	Czas pracy z kadra
1.	Walter Winterbottom	Anglia	1946-1962
2.	Alf Ramsey	Anglia	1963-1974
3.	Joe Mercer	Anglia	1974
4.	Donald Revie	Anglia	1974-1977
5.	Ron Greenwood	Anglia	1977-1982
6.	Robert Robson	Anglia	1982-1990
7.	Graham Taylor	Anglia	1990-1993
8.	Terry Venables	Anglia	1994-1996
9.	Glen Hoddle	Anglia	1996-1998
10.	Howard Wilkinson	Anglia	1999-2000
11.	Kevin Keegan	Anglia	1999-2000
12.	Peter Taylor	Anglia	2000
13.	Sven-Göran Eriksson	Szwecja	2001-2006
14.	Steve McClaren	Anglia	2006-2007
15.	Fabio Capello	Włochy	2007-

Źródło: <http://www.Englandstats.com/oppreport.php?oppid=>.

Reprezentacja Anglii w piłce nożnej uznawana jest za jedną z najlepszych na świecie. Obecnie sklasyfikowana jest na 6 miejscu w rankingu FIFA⁸ – zestawieniu drużyn narodowych krajów należących do Międzynarodowej Federacji Piłkarskiej⁹. Mimo, że w większości międzynarodowych turniejów, w których biorą udział, Anglicy wymieniani są w gronie faworytów, nie odnieśli wielu wybitnych czy spektakularnych sukcesów. Największym ich osiągnięciem na

⁵ A. Mourant, J. Rollin (2004) *The Essential History of England*, Londyn, Headline Book Publishing.

⁶ Ich wyniki osiągnięte z kadra nie będą brane pod uwagę w dalszej części pracy, gdyż pracowali z reprezentacją tylko tymczasowo – poprowadzili ją w mniej niż 10 spotkaniach, co jest zbyt małą liczbą aby ocenić ich wpływ na jej wyniki.

⁷ <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m> (17.07.2010).

⁸ Stan na 20 października 2010.

⁹ <http://www.fifa.com/worldfootball/ranking/lastranking/gender=m/fullranking.html#confederation=0&rank=197> (22.10.2010).

arenie międzynarodowej jest zdobycie mistrzostwa świata w 1966 roku w imprezie, której byli gospodarzem. Na kolejnych turniejach „wyspiarze” nie spisywali się już wprawdzie tak dobrze, jednak zanotowali kilka sukcesów, takich jak zdobycie brązowego medalu na mistrzostwach Europy w 1968, zajęcie miejsc 3-4¹⁰ na turnieju tej samej rangi w 1996 oraz 4. miejsca na mundialu w 1990 roku. Poza tym, sześciokrotnie dotarli do ćwierćfinału oraz dwukrotnie do 1/8 finału mistrzostw świata i raz do 1/4 finału mistrzostw Europy¹¹.

Największe sukcesy reprezentacja Anglii odnosiła pod wodzą Alfa Ramsey’ a, z którym triumfowała w 1966 roku w Pucharze Świata, a w 1970 dotarła do ćwierćfinału oraz zajęła w 1968 roku 3. miejsce na turnieju o prymat w Europie. Drugim trenerem, który osiągnął bardzo dobre wyniki jako trener kadry, był Robert Robson. Doprowadził on „wyspiarzy” do 4 miejsca w mistrzostwach świata w 1990 roku oraz 1/4 finału turnieju tej samej rangi cztery lata wcześniej. Szwed Sven-Göran Eriksson dotarł z Anglią do ćwierćfinałów mundialu w 2002 i 2006 roku oraz mistrzostw Europy w 2004 roku. Z kolei najlepszym osiągnięciem Włocha Fabio Capello był jak dotąd udział w 1/8 finału mistrzostw świata w 2010 roku¹². Tabela 2 przedstawia najlepszych trenerów angielskiej reprezentacji w piłce nożnej i ich osiągnięcia¹³.

Najwięcej meczów reprezentacja Anglii rozegrała pod wodzą Waltera Winterbottoma – 138, Alfa Ramsey’a – 113 oraz Roberta Robsona – 95. Najmniej, po 18 spotkań w roli selekcyjera zaliczyli, nie wliczając tymczasowych szkoleniowców, Kevin Keegan i Steve McClaren. Najlepszym odsetkiem wygranych spotkań może pochwalić się obecny trener Fabio Capello – 68,75%. W 32 meczach odniósł 22 zwycięstwa. Około 61% pojedynków wygrał najbardziej utytułowany szkoleniowiec – Alf Ramsey. Drugi zagraniczny selekcyjner Sven-Göran Eriksson triumfował z kolei w 59,70% spotkań (40 zwycięstw w 67 meczach)¹⁴. Najmniej porażek zanotował w karierze na stanowisku trenera reprezentacji Anglii Terry Venables. Z 24 meczów przegrał zaledwie 8,3% z nich. W około 14,9% spotkań goryczy porażki doznał Szwed Sven-Göran Eriksson. 15,6% porażek w dotychczasowych 32 pojedynkach zanotował obecny selekcyjner Anglików Włoch Fabio Capello. Tabela 3 przedstawia klasyfikację trenerów angielskiej reprezentacji futbolowej pod względem ich efektywności. W zestawieniu uwzględniono procent zwycięstw we wszystkich meczach, zarówno towarzyskich jak też i o stawkę.

---

10 Od 1984 roku nie są rozgrywane mecze o 3 miejsce.

11 A. Mourant, J. Rollin (2004) *The Essential History...*, op. cit.

12 Ibidem.

13 Pod uwagę nie są brane sukcesy Anglii w Home Championship, gdyż turniej ten nie miał wielkiego międzynarodowego znaczenia, był rozgrywany tylko do 1984 r. i brały w nim udział jedynie cztery państwa wchodzące w skład Wielkiej Brytanii.

14 <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m> (17.07.2010).

Tabela 2. Najlepsze osiągnięcia reprezentacji Anglii oraz ich trenerzy reprezentacji

Trenerzy	Osiągnięcia – mistrzostwa świata	Osiągnięcia – mistrzostwa Europy
Alf Ramsey	mistrzostwo – 1966 r. 1/4 finału – 1970 r.	3 miejsce – 1968 r.
Robert Robson	4. miejsce – 1990 r. 1/4 finału – 1986 r.	
Sven-Göran Eriksson	1/4 finału – 2002 r., 2006 r.	1/4 finału – 2004 r.
Terry Venables		3-4 miejsce – 1996 r.
Walter Winterbottom	1/4 finału – 1954 r., 1962 r.	
Fabio Capello	1/8 finału – 2010 r.	
Glen Hoddle	1/8 finału – 1998 r.	

Źródło: Mourant and Rollin 2004, s. 43-218.

Tabela 3. Klasyfikacja efektywności trenerów angielskiej reprezentacji futbolowej we wszystkich meczach

Trener	Ilość rozegranych meczów	Zwycięstwa	Zwycięstwa w%
1. Fabio Capello	32	22	68,75
2. Alf Ramsey	113	69	61,06
3. Glen Hoddle	28	17	60,71
4. Ron Greenwood	55	33	60,00
5. Sven-Göran Eriksson	67	40	59,70
6. Walter Winterbottom	138	77	55,80
7. Steve McClaren	18	9	50,00
8. Robert Robson	95	47	49,47
9. Donald Revie	29	14	48,28
10. Graham Taylor	38	18	47,37
11. Terry Venables	24	11	45,83
12. Kevin Keegan	18	7	38,89

Źródło: <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m>.

Tabela 4 przedstawia klasyfikację efektywności trenerów angielskiej reprezentacji w piłce nożnej. W zestawieniu uwzględniono procent porażek doznanych we wszystkich meczach, zarówno towarzyskich jak też i o punkty.

Tabela 4. Klasyfikacja efektywności trenerów angielskiej reprezentacji futbolowej we wszystkich meczach

Trener	Ilość rozegranych meczów	Porażki	Porażki w %
1. Terry Venables	24	2	8,30
2. Sven-Göran Eriksson	67	10	14,90
3. Alf Ramsey	113	17	15,04
4. Fabio Capello	32	5	15,60

5. Glen Hoddle	28	5	17,86
6. Ron Greenwood	55	10	18,18
7. Graham Taylor	38	7	18,42
8. Robert Robson	95	18	18,94
9. Walter Winterbottom	138	28	20,29
10. Kevin Keegan	18	4	22,20
11. Donald Revie	29	7	24,14
12. Steve McClaren	18	5	27,70

Źródło: <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m>.

W 892 spotkaniach jakie dotychczas angielska kadra rozegrała, zdobyła 1984 gole, a 896 straciła. Daje to średnią 2,22 bramki strzelonej i mniej niż 1 straconą bramkę na mecz. Najwięcej – 380 goli zdobyli Anglicy za kadencji Waltera Winterbottoma, który prowadził zespół w 138 spotkaniach. Daje to średnią 2,75 bramki na mecz i jest osiągnięciem, do którego zbliżył się tylko jeden selekcjoner – Fabio Capello. W 32 pojedynkach pod jego wodzą piłkarze 73 razy trafiali do bramki rywala, co oznacza, że w każdym strzelali przeciętnie 2,28 bramki. Średnia drugiego z obcokrajowców Erikssona wynosi 1,90 gola na mecz. Najslabiej w tym względzie wypada Kevin Keegan. W 18 spotkaniach wyselekcjonowani przez niego gracze zdobyli 26 goli, co daje średnią 1,44 bramki na pojedynek¹⁵.

Tabela 5 przedstawia średnią bramek strzelonych na spotkanie za kadencji poszczególnych trenerów reprezentacji Anglii.

Tabela 5. Średnia liczba bramek zdobywanych na mecz za kadencji poszczególnych trenerów angielskiej reprezentacji futbolowej

Trener	Ilość rozegranych meczów	Zdobyte bramki	Średnia bramek na mecz
1. Walter Winterbottom	138	380	2,75
2. Fabio Capello	32	73	2,28
3. Alf Ramsey	113	224	1,98
4. Sven-Göran Eriksson	67	127	1,90
5. Steve McClaren	18	32	1,78
6. Ron Greenwood	55	93	1,69
7. Donald Revie	29	49	1,69
8. Graham Taylor	38	63	1,66
9. Robert Robson	95	154	1,62
10. Glen Hoddle	28	41	1,46
11. Terry Venables	24	35	1,46
12. Kevin Keegan	18	26	1,44

Źródło: <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m>.

Od czasu zatrudnienia pierwszego szkoleniowca w 1946 roku, reprezentacja Anglii w piłce nożnej rozegrała 666 spotkań. W 283 z nich nie straciła

¹⁵ <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m> (17.07.2010).

bramki. Najlepszym odsetkiem meczów bez utraty gola poszczycić się może Glen Hoddle. Ponad 66% pojedynków za jego kadencji zakończyło się zachowaniem przez zespół czystego konta¹⁶. Tabela 6 przedstawia procent spotkań bez straty bramki.

Tabela 6. Mecze bez utraty gola za kadencji poszczególnych trenerów reprezentacji Anglii w piłce nożnej

Trener	Ilość rozegranych meczów	Mecze bez straty bramki	Mecze bez straty bramki w %
1. Glen Hoddle	28	18	66,67
2. Steve McClaren	18	11	61,11
3. Terry Venables	24	14	58,33
4. Robert Robson	95	54	56,84
5. Ron Greenwood	55	28	50,91
6. Alf Ramsey	113	49	43,30
7. Graham Taylor	38	16	42,11
8. Kevin Keegan	18	7	38,89
9. Sven-Göran Eriksson	67	26	38,81
10. Donald Revie	29	11	37,93
11. Fabio Capello	32	11	34,38
12. Walter Winterbottom	138	34	24,63

Zródło: http://www.myfootballfacts.com/England_National_Football_Team.html.

Anglicy rozegrali 350 meczów towarzyskich oraz 542 spotkania o stawkę. W eliminacjach do mistrzostw świata i Europy i ich turniejach finałowych, Home Championship oraz innych rozgrywkach odnieśli 310 wygranych, 130 razy remisowali oraz doznali 102 porażek. Najwięcej meczów o stawkę reprezentacja Anglii rozegrała pod wodzą Waltera Winterbottoma – 72, Alfa Ramseya – 61 oraz Roberta Robsona – 60. Najmniej spotkań w roli selekcjonera zaliczyli Terry Venables – 8, Kevin Keegan – 11 oraz Steve McClaren – 12¹⁷. Najlepszy odsetek wygranych spotkań – 70,59% ma Włoch Fabio Capello. W 17 meczach w eliminacjach i turniejach finałowych ważniejszych imprez międzynarodowych odniósł on z reprezentacją 12 zwycięstw. Dobrym osiągnięciem może również poszczycić się pierwszy zagraniczny selekcjoner w historii angielskiej piłki nożnej – Sven-Göran Eriksson. Triumfem za jego kadencji zakończyło się 67,5% pojedynków o punkty¹⁸. Najmniej porażek w spotkaniach o stawkę Anglia zanotowała pod wodzą Svena-Görana Erikssona. Z 40 meczów o punkty przegrał zaledwie 7,50% z nich. Równie dobry wynik osiągnął aktualny szkoleniowiec angielskiej drużyny narodowej

¹⁶ http://www.myfootballfacts.com/England_National_Football_Team.html (17.10.2010).

¹⁷ <http://www.myfootballfacts.com/EnglandRecord1872-2009.html> (17.10.2010).

¹⁸ Ibidem

Włoch Fabio Capello. W dotychczasowych 17 pojedynkach doznał 11,76% porażek¹⁹ Tabela 7 przedstawia klasyfikację trenerów angielskiej reprezentacji futbolowej pod względem ich efektywności. W zestawieniu uwzględniono procent zwycięstw w meczach o punkty, takich jak eliminacje do mistrzostw świata i Europy, ich turnieje finałowe, Home Championship itp.

Tabela 7. Klasyfikacja efektywności trenerów angielskiej reprezentacji futbolowej w meczach o stawkę – zwycięstwa

Trener	Ilość rozegranych meczów	Zwycięstwa	Zwycięstwa w %
1. Fabio Capello	17	12	70,59
2. Sven-Göran Eriksson	40	27	67,50
3. Ron Greenwood	40	26	65,00
4. Alf Ramsey	61	37	60,66
5. Glen Hoddle	20	12	60,00
6. Steve McClaren	12	7	58,33
7. Walter Winterbottom	72	41	56,94
8. Donald Revie	21	11	52,38
9. Robert Robson	60	29	48,33
10. Graham Taylor	24	9	37,50
11. Terry Venables	8	3	37,50
12. Kevin Keegan	11	4	36,36

Źródło: <http://www.myfootballfacts.com/EnglandRecord1872-2009.html>.

Dyskusja

Zagraniczni trenerzy Szwed Sven-Göran Eriksson i Włoch Fabio Capello, podobnie jak większość pozostałych selekcjonerów, za wyjątkiem Alfa Ramsey’ a, nie osiągnęli z piłkarską reprezentacją Anglii spektakularnych sukcesów. Zdołali jednak doprowadzić ją do fazy pucharowej w każdym występie zarówno na mistrzostwach świata, jak i Europy. Najlepszym osiągnięciem Włocha był awans do 1/8 finału mundialu w RPA w 2010 roku. Szwed z kolei trzy razy z rzędu wystąpił z angielską kadrą w ćwierćfinale najważniejszych imprez międzynarodowych: w mistrzostwach świata w Korei i Japonii w 2002 i Niemczech w 2006 roku oraz mistrzostwach Europy w Portugalii w 2004 roku. Dwukrotnie (2004, 2006) o awansie do półfinałów decydowały nazywane „piłkarską loterią” – rzuty karne, w których za każdym razem lepsi okazywali się jednak rywale podopiecznych Erikssona. W obydwu przypadkach byli nimi Portugalczycy²⁰.

Analiza wyników reprezentacji Anglii pod wodzą zagranicznych i krajowych trenerów we wszystkich meczach, zarówno towarzyskich, jak też

¹⁹ Ibidem

²⁰ Mourant A., Rollin J. (2004) *The Essential History...*, op. cit.

i o punkty wskazuje, że najlepszymi dokonaniem może pochwalić się Fabio Capello. Wygrał prawie 69% spotkań. Nawet najbardziej utytułowany z selekcjonerów angielskiej kadry – Alf Ramsey – nie dorównuje mu w tym względzie, mając ok. 61% wygranych²¹. Porównanie wyników w meczach o punkty w eliminacjach do imprez międzynarodowych i ich turniejów głównych również wypada na korzyść trenerów spoza Wysp Brytyjskich. Capello wygrał ponad 70, a Szwed ponad 67% pojedynków o stawkę, przegrywając tylko odpowiednio ok. 12% i 7% z nich²². Studiując statystyki podsumowujące strzeleckie poczynania zawodników w trakcie meczów można zauważyć, że szkoleniowcy z zagranicy nie ustępowali wynikami trenerom krajowym. Średnia liczba goli zdobywanych na mecz za kadencji Fabio Capello to 2,28. Jest to jak dotąd drugie najlepsze osiągnięcie, plasujące go w historii angielskiego futbolu tylko za Walterem Winterbottomem, którego podopieczni zdobywali przeciętnie 2,75 bramki na spotkanie²³. Podsumowując, na podstawie analizy uzyskanych danych empirycznych można uznać, że wpływ międzynarodowych transferów trenerskich na wyniki narodowej reprezentacji Anglii w piłce nożnej był zdecydowanie pozytywny.

---

21 <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m> (17.07.2010).

22 <http://www.myfootballfacts.com/EnglandRecord1872-2009.html> (17.10.2010).

23 <http://www.thefa.com/England/Stats/Explorer?t=m> (17.07.2010).